

Mgr. Vendula Divišová
Masarykova Univerzita, Brno
Fakulta sociálních studií

Euro 2016 z perspektivy sportovních mega-událostí: Iluzí bezpečnosti a zábavy proti teroristům?¹

Úvod

Takzvané sportovní mega-události (*sport mega-events*) se v posledních letech těší mimořádnému akademickému zájmu. Jedná se o ostře sledované akce disponující značným symbolickým významem.² Výzkumy se zaměřují na různé roviny tohoto fenoménu. Analyzují, jakým způsobem pořádání takových akcí zvyšuje prestiž a moc pořadatelské země, dopadá na vnitřní politickou i ekonomickou situaci, transformuje veřejný prostor a v neposlední řadě utváří bezpečnostní dispozitiv,³ jehož elementy mnohdy přetrvávají v platnosti i po skončení samotné akce. Tyto mega-události mohou být rovněž vnímány jako „vstupní brána k pochopení dynamiky současné bezpečnosti v obecnější rovině“.⁴ Někdy také fungují jako „laboratoř“ pro testování nových technologií či bezpečnostních strategií anebo „katalyzátor“ jejich rozmachu.⁵

Navzdory vzrůstající standardizaci disponují hostitelské země stále určitou autonomií, a nelze tak opomíjet jakou roli hraje na výsledném bezpečnostním dispozitivu společensko-politický kontext v každé ze zemí. Klauser se domnívá, že „bezpečnostní vládnutí [*governance*] na mega-událostech silně interaguje s více či méně emočně a/nebo racionálně řízenými místními motivacemi a obavami“.⁶ Nepochybně tak má význam věnovat pozornost případovým studiím v této oblasti a analyzovat vzájemné podobnosti i odlišnosti s jinými mega-událostmi.⁷

¹ Text byl zpracován v rámci projektu specifického výzkumu Katedry politologie FSS MU „Aktuální problémy politologického výzkumu III. (kód MUNI/A/1159/2016)“.

² Viz např. BOYLE, P., HAGGERTY, K. D. *Spectacular Security: Mega-Events and the Security Complex*, *International Political Sociology*, 2009, Vol. 3, No. 3, p. 257. ISSN 1749-5687.

³ Foucault dispozitiv chápe jako „síť mocenských vztahů; jako soubor postupů odlišných od jiných; jako strategické uspořádání; jako soubor heterogenních institucí, nástrojů zákazu a příkazu, heterogenních materiálních prvků a diskursů určitého druhu; a jako soubor mnohotvarých kombinací racionalit a technologií vlády“. FOUCALT, M. *Sécurité, territoire, population: Cours au Collège de France (1977–78)*, 2004, citováno dle MASTROGIANNAKIS, D., DORVILLE, Ch. *Security and sport mega-events: a complex relation*. *Sport in Society*. 2013, Vol. 16, No. 2, p. 135.

⁴ BOYLE, P.; HAGGERTY, K. D. *Spectacular Security: Mega-Events and the Security Complex*, 2009, p. 258.

⁵ GIULIANOTTI, R. and KLAUSER, F. *Security governance and sport mega-events: toward an interdisciplinary research agenda*. *Journal of Sport and Social Issues*. 2010, Vol. 34, No. 1, pp. 55, 58. ISSN 1552-7638.

⁶ KLAUSER, F. R. *Commonalities and Specificities in Mega-Event Securitization: The Example of Euro 2008 in Austria and Switzerland*. 2011, on-line text, p. 250. Dostupné z: http://www.academia.edu/download/34412732/Klauser_Security_Games.pdf.

⁷ GIULIANOTTI, R. and KLAUSER, F. *Security governance and sport mega-events: toward an interdisciplinary research agenda*, 2010, pp. 49-61.

Nedávno proběhlé Mistrovství Evropy ve Francii (dále také jen Euro) představuje další příležitost analyzovat zajišťování bezpečnosti na velké sportovní akci. Probíhalo navíc za velmi specifických podmínek. Jedná se o první událost tohoto druhu, která se konala navzdory tomu, že byl v zemi stále platný - a právě kvůli jejímu pořádání prodloužený - výjimečný stav v kontextu vysokého rizika teroristického útoku. Tato skutečnost bez pochyb ovlivnila výsledný bezpečnostní dispozitiv i příslušný diskurs, byť riziko teroristického útoku výrazně vstupovalo již do plánování předchozích velkých sportovních akcí.

Text si klade dva cíle, a to (1) popsat tento dispozitiv a debaty, které jeho vznik provázely a (2) tyto pak konfrontovat s každodenním zajišťováním bezpečnosti během šampionátu. Vzhledem ke zvyšujícímu se symbolickému významu sportovních mega-událostí je namístě předpokládat, že oficiální rétorika nemusí nutně odrážet reálné dění. Pozornost je tedy věnována rovněž diskursu klíčových aktérů v samotném průběhu mistrovství. Ten byl skutečně mnohdy v rozporu s reálnou bezpečnostní situací, a je tak relevantní tázat se po motivaci jednotlivých aktérů. Imperativ snížit co nejvíce riziko násilných incidentů nepochybně není jediným faktorem, který při utváření bezpečnostního dispozitivu a jeho prezentaci vstupuje do hry. Analýza povede ke zhodnocení dopadu specifické dynamiky sportovních mega-událostí na zajišťování bezpečnosti nejen v průběhu turnaje, ale do určité míry i po jeho skončení. Data byla získána jak analýzou primárních zdrojů (oficiální dokumenty a diskurs politických činitelů) a sekundárních zdrojů (odborné články, média), tak na základě pozorování bezpečnostních praktik přímo na místě, a to ve městech, která byla dějištěm zápasů českého národního týmu (Toulouse, Saint-Étienne a Lens).

Terorismus, národní identita a prestiž: diskurs a opatření před zahájením Eura 2016

Pořádání velkých sportovních událostí typu fotbalových mistrovství skýtá pokaždé mimořádnou příležitost přijmout - mnohdy poměrně rychle a bez větších kontroverzí či opozice - nová bezpečnostní opatření anebo zpřísnit ta stávající. To platí také pro testování a využívání nových technologií, které jsou nezřídka velmi nákladné a otevírají debaty o přiměřenosti jejich zásahu do základních lidských práv a svobod.¹ Hostitelské země nejenom chtějí přesvědčit ostatní země o své způsobilosti bezpečnost na akci podobného rozsahu zajistit, ale podléhají také tlakům ze strany mezinárodní veřejnosti a organizací, které sportovní akci zaštiťují (UEFA, FIFA, Mezinárodní olympijský výbor) a jejichž reputace je rovněž v sázce. Právě v případě fotbalových mistrovství Evropy je autonomie hostitelských zemí omezena méně ve srovnání s Mistrovstvím světa ve fotbale nebo Olympijskými hrami.²

U sportovních mega-událostí jsou artikulována tři hlavní rizika, a to: teroristické útoky, divácké násilí a běžná kriminalita.³ Zejména tyto jevy jsou využívány k ospravedlnění přijetí nové legislativy či její novelizace, kterými se posilují pravomoci

¹ KLAUSER, F. R. *Commonalities and Specificities in Mega-Event Securitization: The Example of Euro 2008 in Austria and Switzerland*. 2011, p. 255.

² KLAUSER, F. R. *Commonalities and Specificities in Mega-Event Securitization: The Example of Euro 2008 in Austria and Switzerland*. 2011, p. 256.

³ Viz např. GIULIANOTTI, R. and KLAUSER, F. *Security governance and sport mega-events: toward an interdisciplinary research agenda*, 2010, p. 52.

a nástroje jednotlivých bezpečnostních orgánů. S výhledem na hostování fotbalových mistrovství jsou typicky zpříšňována opatření proti fotbalovým chuligánům. Ve Francii tyto debaty nebyly natolik intenzivní vzhledem k faktu, že tato opatření byla upravena již v období předcházejícímu hostování fotbalového Mistrovství světa v roce 1998 a opakovaně v dalších letech po výskytu závažnějších násilných incidentů.¹ V průběhu první dekády 21. století učinilo ministerstvo vnitra boj proti „fotbalovým chuligánům“ jedním ze svých prioritních úkolů.² Nástroje vůči diváckému násilí ve Francii dnes bezesporu patří mezi ty nejrepresivnější v Evropě a vzbuzují otázky ohledně své přiměřenosti vzhledem ke skutečné závažnosti tohoto fenoménu.³

Navzdory tomu byla „protichuligánská“ legislativa před turnajem znovu novelizována. Předkladatel novely, republikánský poslanec, Guillaume Larrivé, argumentoval, že „několik měsíců před Eurem 2016 je zcela nezbytné, aby naše země prokázala schopnost zajistit za všech okolností bezpečnost na stadionech a v jejich okolí u příležitosti fotbalových zápasů. V sázce je její důvěryhodnost“.⁴ Změna zákona nově umožňuje klubům zakázat skupině fanoušků koupit si vstupenku na utkání či již zakoupený lístek zrušit anebo jim zamezit ve vstupu na stadion a navíc dává klubům pravomoc vést si databázi takových osob. Zároveň došlo k navýšení maximální doby, na kterou je jednotlivci možné uložit správní zákaz vstupu na stadion z 12 měsíců na 24, v případě recidivy až na 36 měsíců.^{5,6} Novela tak jednoznačně pokračuje v trendu, kdy je zdůrazňována odpovědnost klubů za zvládání násilných projevů na stadionech, které jsou tak vybaveny dalšími nástroji, jak se s nimi samy vypořádat. To má státu uvolnit ruce k boji s urgentnějšími hrozbami.⁷ Novela rovněž poprvé implementuje prvek fanouškovství vzhledem ke skutečnosti, že zavádí instanci zodpovědnou za dialog s fanoušky. Navzdory tomu naráží na značný odpor fanoušků, kteří kroky

¹ TSOUKALA, A. Controlling football-related violence in France: law and order versus the rule of law. *Sport in Society: Cultures, Commerce, Media, Politics*. 2013, Vol. 16, No. 2, pp. 140-150. ISSN 1743-0445.

² Dle sociologů se ve Francii typičtí fotbaloví chuligáni charakterizovaní zejména vyhledáváním násilných střetů vyskytují jen poskrovnu, na rozdíl od takzvaných *ultras*, kteří v první řadě usilují o vytvoření atmosféry na stadionu a jejich vztah k násilí je mnohem komplexnější. Viz např. HOURCADE, N., LESTRELINE, L., MIGNON, P. *Livre vert du supporterisme*, on-line text, 2010, pp. 27-28. Dostupné z: <http://developpement-durable.sports.gouv.fr/m/ressources/details/le-livre-vert-du-supporterisme/160>.

³ Viz např. HOURCADE, N. Principes et problèmes de la politique de lutte contre le hooliganisme en France. *Archives de politique criminelle*. 2010/1, n°32, pp. 136-137. ISSN 2105-2670.

⁴ ASSAMBLÉE NATIONALE. *Proposition de loi renforçant la lutte contre le hooliganisme*. on-line text, 29-9-2015, Dostupné z: <http://www.assemblee-nationale.fr/14/propositions/pion3082.asp>.

⁵ Jako důvod potřeby prodloužení maximální doby trvání zákazu vstupu bylo uváděno přiblížení se úpravě jiných evropských zemí a také přesvědčení, že by měla existovat možnost uložit problémovému fanouškovi zákaz vstupu na stadion nejen do konce probíhající sezony, ale i na sezonu příští.

⁶ ASSAMBLÉE NATIONALE. *Proposition de loi renforçant le dialogue avec les supporters et la lutte contre le hooliganisme (Texte définitif)*. on-line text, 28-4-2016. Dostupné z: <http://www.assemblee-nationale.fr/14/ta/ta0723.asp>.

⁷ ASSAMBLÉE NATIONALE. *Proposition de loi renforçant la lutte contre le hooliganisme*. 2015-09-29.

státních autorit v oblasti „protichuligánské“ politiky dlouhodobě kritizují a rozporují je z hlediska nepřiměřených zásahů do svých základních práv a svobod.¹

Je otázkou, nakolik mohly tyto změny v politice proti diváckému násilí skutečně napomoci předcházení a potírání násilných incidentů během šampionátu. V jejich průběhu se tradičně nejvýraznější problémy s ohrožením veřejného pořádku objevují mimo stadiony a často i mimo bezprostřední kontext zápasu. Naléhavost hrozby terorismu nepochybně přispěla k rychlému přijetí novely francouzským parlamentem, a lze ji tak vnímat jako součást bezpečnostního odkazu mistrovství, který bude mít dlouhodobý dopad na místní fanouškovskou subkulturu.

Teroristické útoky byly jednoznačně největším rizikem, se kterým museli pořadatelé počítat. Nedávná zkušenost s akty terorismu v zemi otevřela debatu, zda má vůbec Francie mistrovství Evropy hostit a případně s jakými omezeními. Význam terorismu ve vztahu k těmto ostře sledovaným událostem vzrostl po 11. září a podle některých tento fenomén narušil striktní rozlišování mezi „spektáklem“ (*spectacle*) a „dohledem“ (*surveillance*).² Právě tato „spektakulárnost“ totiž zvyšuje atraktivitu dějiště sportovních mega-událostí jako cílů teroristického útoku, čímž ospravedlňuje další zpřísnění bezpečnostních opatření, které se samy stávají součástí onoho „spektáku“.

Pořádání mistrovství tváří v tvář akutní hrozbě teroristického útoku bylo ve Francii nejen otázkou bezpečnosti, ale také otázkou symbolickou a vnitropolitickou. Premiér Cazeneuve rozhodnutí Euro pořádat navzdory vysokému bezpečnostnímu riziku komentoval slovy, že „volba, která byla Francií učiněna, je zůstat sama sebou“ a cílem je „dokázat, že pořádání Euro 2016 nás nedonutí vzdát se našeho způsobu života, toho, čím jsme“.³ Podobné výroky, které se v oficiálních prohlášeních objevovaly velmi často, jasně potvrzují symbolický význam hostování mega-událostí.

Kontroverze v tomto ohledu provázely také otázku takzvaných fanzón. Jejich otevření bylo jednou z priorit a klíčových rozhodnutí autorit zodpovědných za pořádání šampionátu po teroristických útocích z 13. listopadu 2015 se zdůvodněním, že tato místa „právě posílí bezpečnost fanoušků, tím že se předejde, aby se bez ochrany rozptylovali na otevřených a nekontrolovaných místech“.^{4,5} Toto rozhodnutí kritizovali někteří z představitelů opozice. Nicolas Sarkozy požadoval zrušení fanzón, poslanec

¹ LES ECHOS. „Les députés se penchent sur une loi anti-hooligans contestée“, on-line text, 4-2-2016. Dostupné z: http://www.lesechos.fr/04/02/2016/lesechos.fr/021672717605_les-deputes-se-penchent-sur-une-loi-anti-hooligans-contestee.htm.

² BOYLE, P., HAGGERTY, K. D. *Spectacular Security: Mega-Events and the Security Complex*. p. 260.

³ MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR. *Interventions du ministre*. 08. 06. 2016 - Emission "Pièces à conviction", on-line text, 8-6-2016. Dostupné z: <http://www.interieur.gouv.fr/Le-ministre/Interventions-du-ministre/08.06.2016-Emission-Pieces-a-conviction>.

⁴ MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR. *UEFA EURO 2016 : Une fête populaire en toute sécurité*. on-line text, 24-11-2015. Dostupné z: <http://www.interieur.gouv.fr/Actualites/Communiqués/UEFA-EURO-2016-Une-fete-populaire-en-toute-securite>.

⁵ MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR. *Euro 2016 : inauguration du Centre de coopération policière internationale*. On-line text, 7-6-2016. Dostupné z: <http://www.interieur.gouv.fr/Le-ministre/Interventions-du-ministre/Euro-2016-inauguration-du-Centre-de-cooperation-policiere-internationale>.

a starosta Nice, Christian Estrosi a poslanec Eric Ciotti pak žádali premiéra o legalizaci pravomoci využívat od začátku Eura na sportovištích, v jejich okolí a zejména ve fanzónách technologii na rozpoznávání obličejů, která už byla předtím v Nice testována.¹ Reagovali tak na neschválení novely francouzským parlamentem, která by povolila používat technologii na rozpoznávání obličejů v rámci protiteroristického boje plošně v celé zemi.² Pochybnosti krátce před zahájením turnaje vyjádřil i pařížský policejní prefekt Michel Cadot, který v dopise navrhoval premiérovi, aby po pařížském starostovi požadoval uzavření pařížské fanzóny Champ-de-Mars v ty dny, kdy se hrají zápasy v Paříži. Vyjádřil přitom obavy, že v tomto období bezpečnostní složky nebudou schopné zajistit optimální míru bezpečnosti.³

Giulianotti a Klauser v souladu s těmito argumenty upozorňují na význam teroristického rizika mimo samotné fyzické ohrožení osob, a to právě v rovině možného „symbolického a politického zostuzení“, které se promítá rovněž do otázky finančního zisku. Brát je tak třeba v úvahu vždy zároveň fyzickou i symbolickou dimenzi rizik vlastních sportovním mega-událostem.^{4,5}

Bezpečnostní dispozitiv za výjimečného stavu

Vzhledem k tomu, že se Euro konalo během výjimečného stavu, byla i mobilizace bezpečnostních složek bezprecedentní. Vedle terorismu existovaly tradičně obavy z projevů fotbalových chuligánů a z běžné kriminality. Na zajišťování bezpečnosti na šampionátu bylo povoláno 42 000 policistů, 30 000 příslušníků *gendarmerie*,⁶ 5 200 příslušníků záchranných složek, 13 000 příslušníků soukromých bezpečnostních služeb, 1 000 dobrovolníků ze sdružení první pomoci a část z celkem 10 000 vojáků

¹ NICEMATIN. „Reconnaissance faciale: Christian Estrosi et Eric Ciotti (re)montent au créneau“, on-line text, 30-5-2016 (<http://www.nicematin.com/faits-divers/reconnaissance-faciale-christian-estrosi-et-eric-ciotti-remontent-au-creneau-53237>).

HERREROS, R. „La reconnaissance faciale pour éviter les attentats à l'Euro 2016? Une fausse bonne idée...“. *Le Huffington Post*. On-line text, 30-4-2016 (http://www.huffingtonpost.fr/2016/04/20/reconnaissance-faciale-euro-2016-fausse-bonne-idee_n_9738038.html?utm_hp_ref=euro-2016).

Huffington 30/4, 23/5).

² NICEMATIN. „Reconnaissance faciale: Christian Estrosi et Eric Ciotti (re)montent au créneau“, 30-5-2016.

³ PASCUAL, Julia. „Assurer la sécurité de l'Euro 2016, une gageure“. *Le Monde*. On-line text, 3-6-2016. Dostupné z: http://www.lemonde.fr/euro-2016/article/2016/06/03/assurer-la-securite-de-l-euro-2016-une-gageure_4932554_4524739.html.

⁴ GIULIANOTTI, R. and KLAUSER, F. Security governance and sport mega-events: toward an interdisciplinary research agenda, 2010, p. 52.

⁵ Výzkum vztahu sportovních mega-událostí a terorismu se podle autorů nesmí omezit na otázku bezpečnostních strategií a postupů, nýbrž má zkoumat také „politiky městského rozvoje, právo, mediální diskurs, sportovní politiku a obecnou sociální politiku“. GIULIANOTTI, R. and KLAUSER, F. Sport mega-events and 'terrorism': A critical analysis. *International Review for the Sociology of Sport*. 2012, Vol. 47, No. 3, p. 312.

⁶ Francouzská národní *gendarmerie* je ozbrojenou složkou, která spadá organizačně jak pod Ministerstvo vnitra, tak pod Ministerstvo obrany. Na rozdíl od Národní policie pod její působnost spadají venkovské a mimoměstské oblasti. Termín *gendarmes* je někdy překládán jako četníci, zde bude pro lepší srozumitelnost ponechán v originále.

podílejících se na protiteroristické operaci Sentinelle. Starostové hostitelských měst mohli navíc podle potřeby mobilizovat také příslušnou obecní policii.¹

Zodpovědnost za zajištění bezpečnosti na stadionech byla už po vzoru předchozích turnajů přisouzena pořadateli EURO 2016 SAS, zatímco veřejná místa zajišťovali policisté a *gendarmes*. Za fanzóny nesly odpovědnost příslušné územněsprávní celky, pořádkové síly byly přítomné v jejich okolí. Stát se na zabezpečení fanzón podílel finančně částkou osm milionů eur.² UEFA přitom zprvu nesouhlasila s převzetím odpovědnosti nad fanzóny lokálními partnery.³ Konečný výsledek tohoto jednání tak znovu dokazuje vyšší míru autonomie a prostor pro vyjednávání hostitelských zemí u tohoto typu sportovních mega-událostí.

V boji proti fotbalovým chuligánům byl kladen důraz zejména na mezinárodní spolupráci, a to jak před začátkem turnaje, tak v jeho průběhu. Ještě před zahájením mistrovství byl vypracován seznam 3 200 osob, které měly v jednotlivých zemích uložen zákaz vstupu na fotbalová utkání, nebo byly vytipovány jako rizikové z hlediska možného ohrožení veřejného pořádku, a bylo jím tímto zakázáno během Eura na území Francie vstoupit.⁴ V průběhu turnaje pak fungovalo Centrum mezinárodní policejní spolupráce se sídlem v Paříži, ve kterém každou zemi zastupovali dva policisté a jejichž cílem bylo v reálném čase vyhodnocovat případná rizika spojená s diváckým násilím a zároveň komunikovat s policisty ze stejné země, kteří se pohybovali v místě zápasů příslušného národního týmu. Každá země byla požádána o vyslání šesti *spotterů*, kteří měli za úkol situaci monitorovat přímo mezi fanoušky v hostitelských městech svého týmu.⁵

Na zápasy byla aktivována speciální uskupení, Oddíly rychlého zásahu (*Sections d'intervention rapide*). Ty ve Francii fungují od roku 2009 v rámci Národní divize protichuligánského boje (DNLH). Tvoří je dobrovolníci z řad policie, kteří jsou oblečeni ve sportovních soupravách a nejsou ozbrojeni. Během zápasu jsou připraveni v útrokách stadionu a monitorují za pomoci videokamer nežádoucí projevy na tribunách.⁶ Tvoří přitom určitý mezistupeň mezi pořadateli a těžkooděnci. Jejich úkolem je v případě identifikace nežádoucích projevů proti problémovým osobám

¹ MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR. *Dispositif de sécurité de l'EURO 2016*. 2016, on-line text, p. 4. Dostupné z: <http://www.interieur.gouv.fr/content/download/94812/740292/file/2016-dossier-presse-euro2016V3.pdf>.

² MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR. *Dispositif de sécurité de l'EURO 2016*. 2016, pp. 10, 11.

³ ASSAMBLÉE NATIONALE. *Audition de M. Bernard Cazeneuve, ministre de l'Intérieur – accompagné par M. Michel Cadot, préfet de police de Paris –, et de M. Alain Juppé, en sa qualité de président de l'association des villes hôtes, sur les mesures de sécurité pour l'Euro 2016*. Commission des lois constitutionnelles, de la législation et de l'administration générale de la République, 8-6-2016, on-line text. Dostupné z: <http://www.assemblee-nationale.fr/14/cr-cloi/15-16/c1516094.asp>.

⁴ MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR. *Violents incidents entre supporters à Marseille en marge de l'Euro*. On-line text, 11-6-2016. Dostupné z: <http://www.interieur.gouv.fr/Actualites/Communiqués/Violents-incidents-entre-supporters-a-Marseille-en-marge-de-l-Euro>.

⁵ MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR. *Dispositif de sécurité de l'EURO 2016*. 2016, p. 17.

⁶ MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR. *Dispositif de sécurité de l'EURO 2016*. 2016, p. 17.

zasáhnout tak, aby nedošlo k další eskalaci.¹ Na Euru byli k vidění také před začátkem zápasů u vstupů na stadiony, kdy zasahovali například při odhalení pokusů o pronesení pyrotechniky na stadion.

V kontextu mimořádné hrozby teroristického útoku na území Francie lze chápat popis přijatých bezpečnostních opatření jako svébytnou součást bezpečnostního dispozitivu. Ještě před zahájením mistrovství zveřejnilo francouzské ministerstvo vnitra 36 stránkový dokument, ve kterém bylo zajišťování bezpečnosti detailně popsáno.² Ministerstvo vnitra pravidelně v průběhu šampionátu stav zajištění bezpečnosti vyhodnocovalo v tiskových zprávách. Také bezpečnostním opatřením přijatým na lokální úrovni věnovala francouzská i zahraniční média značný prostor. To odpovídá tvrzení, že „přání ztělesňovat totální bezpečnost přispělo k tomu, že se bezpečnost sama stává součástí spektaklu“ a že „bezpečnostní praktiky jsou čím dál tím více přetvářeny k veřejné konzumaci skrze masová média.“^{3,4}

Další nástroje, jak bezpečnost na mistrovství posílit, přijímali jednotliví aktéři v rovině operační. Jedná se zejména o situačně preventivní opatření, jako jsou bezpečnostní perimetry, kamerové systémy a další prvky zabezpečení fanzón a stadionů. V této rovině bezpečnostní politiky měly výraznější vliv místní samosprávy, a tak se tato opatření v jednotlivých hostitelských městech částečně odlišovala. To platilo například pro velikost bezpečnostních perimetrů okolo stadionů, počet a typ vstupních kontrol před vstupem na stadion, ale také pro otevírací dny a dobu fanzón. Mnohá tato opatření byla nicméně iniciována na vládní úrovni, a to zejména v rámci protiteroristických opatření (např. zavedení bezpečnostních perimetrů nebo úschovné skříňky v blízkosti fanzón na ukládání větších tašek).

Bezpečnost jako chiméra: iracionální „pseudo-fanoušci“ a privatizace odpovědnosti

Francouzský premiér Cazeneuve mistrovství po jeho skončení vyhodnotil jako úspěch. Zdůraznil přitom důslednost policejních sil, kterou po nich ve vztahu k fotbalovým chuligánům požadoval. Celkem došlo k zadržení 1 555 osob, z nichž 891 bylo vzato do vazby a 59 odsouzeno k podmíněnému či nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Navíc 64 osob bylo deportováno za hranice a 32 osobám byl zakázán vstup na území Francie.⁵

¹ MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR. *Les sections d'intervention rapide font leur entrée dans les stades*. On-line text, 2010. Dostupné z: <http://www.interieur.gouv.fr/Archives/Archives-des-actualites/2010/SIR-dans-les-stades>.

² MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR. *Dispositif de sécurité de l'EURO 2016*. 2016.

³ BOYLE, P., HAGGERTY, K. D. *Spectacular Security: Mega-Events and the Security Complex*, 2009, p. 264.

⁴ Boyle a Aggerty nicméně upozorňují, že tento bezpečnostní „spektákl“ nesmí být až příliš spektakulární. Ideální je podle nich stav, kdy „bezpečnost na mega-událostech funguje jako absentující přítomnost, očividná pozorným občanům hledajícím ujištění, ale dostatečně nenápadná, takže bezpečnostní spektakl sám nezastrašuje občany ani nepodrývá konzumního ducha, kterého se sponzoři snaží živit“. BOYLE, P., HAGGERTY, K. D. *Spectacular Security: Mega-Events and the Security Complex*. 2009, pp. 264-265.

⁵ MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR. *Bilan de la sécurité de l'Euro 2016*. On-line text, 11-7-2016. Dostupné z: <http://www.interieur.gouv.fr/Le-ministre/Interventions-du-ministre/Bilan-de-la-securite-de-l-Euro-2016>.

Tato čísla je možné interpretovat i jinými způsoby, než jako důslednost a efektivnost bezpečnostních sil. Na straně jedné jen část ze zadržených osob se dopustila násilí. V průběžné bilanci stavu zajišťování bezpečnosti na Euru 2016 uvádělo ministerstvo vnitra, že většina osob byla kromě násilných aktů zadržena také za krádeže nebo ničení majetku.¹ Na konečných číslech se násilná činnost podílela přibližně jednou třetinou, dalších osm procent tvořily případy použití pyrotechniky.² Je tedy sporné, kolik z těchto protiprávních aktů je skutečně možné označit za projevy fotbalového chuligánství.

Na druhé straně, pokud by výraznou část zadržených osob tvořili fotbaloví chuligáni, mohla by tato čísla naznačovat i neefektivnost bezpečnostních složek. Ty byly kritizovány za to, že v některých situacích nechaly situaci eskalovat namísto rázného a včasného zákroku proti problémovým jedincům a jejich izolování od ostatních fanoušků. Jejich pozdější reakce pak byla považována za nepřiměřenou jak v oblasti prostředků (například používání slzného plynu), tak cílů zásahu. Před neadekvátními postupy francouzské pořádkové policie se přitom ozývala varování už před začátkem mistrovství. Byly artikulovány názory, že tyto policejní složky mnohdy reagují nepřiměřeně situaci, které čelí, a nesnaží se s problémovými fanoušky nejdříve komunikovat.³ Oprávněnost těchto obav potvrdily už první násilné incidenty v ulicích Marseille. I když se angličtí fanoušci stali terčem násilných a předem plánovaných útoků jak ze strany ruských chuligánů, tak ze strany místních ultras, policie proti nim zasáhla nepřiměřeně za použití slzného plynu i vodního děla. Podle organizace Football Supporters Europe se tak objektem zákroku stalo mnoho nevinných fanoušků včetně dětí, zatímco chuligáni měli prostor utéct namísto toho, aby byli zadrženi, a bylo jim tak zabráněno v dalších výtržnostech.⁴

Podobně situaci hodnotí také někteří experti na davové nepokoje. Podle Stotta používá francouzská policie zastaralou taktiku a ignoruje mezinárodní doporučení v oblasti předcházení a zvládnutí nežádoucích projevů fotbalových fanoušků.^{5,6} Doidge v tomto kontextu hovoří o konceptu „předběžné paniky“ (*forward panic*), podle kterého

¹ MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR. *Point sur la sécurité de l'Euro 2016 de Football*. On-line text, 20-6-2016. Dostupné z: <http://www.interieur.gouv.fr/Actualites/L-actu-du-Ministere/Point-sur-la-securite-de-l-Euro-2016-de-Football>.

² SERGENT, H. „Euro 2016: Peut-on parler d'une réussite en matière de sécurité?“ *20minutes*. On-line text, 11-7-2016. Dostupné z: <http://www.20minutes.fr/societe/1886847-20160711-euro-2016-peut-PARLER-reussite-matiere-securite>.

³ PUGMIRE, J. „Soccer hooliganism still a threat heading into Euro 2016“. *Associated Press*. U. S. News, on-line text, 31-5-2016. Dostupné z: <http://www.usnews.com/news/sports/articles/2016-05-31/soccer-hooliganism-still-a-threat-heading-into-euro-2016>.

⁴ FOOTBALL SUPPORTERS FEDERATION. *FSF statement: attacks on English fans in Marseille*. On-line text, 12-6-2016. Dostupné z: <http://www.fsf.org.uk/latest-news/view/fsf-statement-attacks-on-english-fans-in-marseille-euro2016>.

⁵ Tato doporučení jsou promítána do dokumentu Rady Evropské unie „Příručka s doporučeními pro mezinárodní policejní spolupráci a opatřeními k předcházení násilí a výtržnostem a jejich zvládnutí při mezinárodních fotbalových zápasech, které se týkají alespoň jednoho členského státu“.

⁶ STOTT, C. „How Police Aggravated the Fan Violence at Euro 2016“. *VICE*. On-line text, 15-6-2016. Dostupné z: http://www.vice.com/en_uk/read/euro-2016-football-violence-blame-the-police?utm_source=vicetwitteruk.

mají tyto složky pocit, že „násilí je nevyhnutelné a předchází mu tím, že podniknou první útok“. Francouzské pořádkové síly jsou podle něj na výskyt nepokojů orientované už od prvního konfliktu a jsou připravené použít slzný plyn, který může vést k další eskalaci a chaosu.¹

Tyto zkušenosti odpovídají nejnovějším poznatkům v oblasti davových nepokojů (*crowd disorder*), které znázorňuje „model ESIM“ (*Elaborated Social Identity Model*). Ten vychází z práce sociálních psychologů a klíčový je pro něj koncept sociální identity. Kolektivní chování davu je umožněno společně sdílenou identitou. Ta je závislá na kontextu a tedy na interakcích s dalšími aktéry. K eskalaci násilných projevů může docházet ve chvílích, kdy jednání jedné skupiny začne být tou druhou vnímáno jako nelegitimní, čímž dochází k posílení psychologické jednoty skupiny. Ta se pak může cítit dostatečně silná k útoku na skupinu, kterou vnímá jako nelegitimní. Zároveň se zvyšuje schopnost skupiny získat širší podporu ve svých řadách pro toto jednání. To následně vede k dalším vzájemným reakcím a eskalaci. Důraz je tedy kladen na situační faktory a dynamický průběh.²

V kontextu posledního fotbalového mistrovství, ale i těch předchozích, je platnost tohoto modelu dokazována na situacích, kdy policejní síly neadekvátně a přehnaně reagovaly na projevy fanouškovské kultury, jako jsou provokace a nadměrná konzumace alkoholu, anebo na situacích, kdy policie tvrdě zakročila vůči fanouškům, kteří svým jednáním reagovali na napadení jinou skupinou a nebyli primárně za výtržnosti odpovědní.³ Stott upozorňuje na význam kontextu, ve kterém k násilným projevům dochází, anebo ve kterém naopak absentují. Rozporuje tak tvrzení, podle kterého je hlavním indikátorem výtržností přítomnost fotbalových chuligánů. Tvrdí naopak, že je třeba vzít v úvahu také přítomnost či absenci fanoušků jiného týmu a jejich povahu, stejně jako přístup policejních složek a nastavená bezpečnostní opatření. Všechny tyto faktory pak navzájem interagují a mohou vytvořit podmínky pro výskyt a legitimizaci násilných projevů větší skupinou fanoušků i jejich eskalaci.⁴

Právě na základě těchto situačních faktorů Stott vysvětluje, proč došlo k násilným incidentům zahrnujícím fanoušky anglického národního týmu v Marseille a v Lille, zatímco návštěva stejných fanoušků v Lens a Saint-Étienne proběhla v přátelské atmosféře a bez větších incidentů. V Lens k tomu podle něj přispěla skutečnost, že angličtí fanoušci nebyli vystaveni provokacím nebo útokům ze strany ruských

¹ DOIDGE, M. „Marseille hooliganism: Russian fans and police must share blame with English“. *The Conversation*. On-line text, 13-6-2016. Dostupné z: <https://theconversation.com/marseille-hooliganism-russian-fans-and-police-must-share-blame-with-english-60948>.

² Viz např. HOGGETT, J., STOTT, C. Crowd psychology, public order police training and the policing of football crowds. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*. 2010, Vol. 33 No. 2, pp. 218-235. ISSN 1363-951X. HOGGETT, J., STOTT, C. The role of crowd theory in determining the use of force in public order policing. *Policing and Society*. 2010, Vol. 20, No. 2, pp. 223-236. ISSN 1477-2728.

³ STOTT, C., PEARSON, G. *Football 'Hooliganism', Policing and the War on the 'English Disease'*. London: Penant Books, 2007. ISBN 978-1-906015-05-3.

⁴ STOTT, C. „'Hooliganism' at Euro 2016: the social psychology of the 'English Disease'“. *The Psychologist*. On-line text, 21-6-2016. Dostupné z: <https://thepsychologist.bps.org.uk/hooliganism-euro-2016-social-psychology-english-disease>.

chuligánů či místních obyvatel. V Saint-Étienne se pak fanoušci setkali s přátelským přijetím a usnadněním oslav namísto nepřátelského a reaktivního jednání policie a zákazu alkoholu, který provázal například zápas v Lille.¹

Otázka alkoholu je už tradičně součástí debat o fotbalovém chuligánství. Argumentace, že alkohol je jednou z příčin násilných projevů, podporuje přesvědčení o iracionalitě fotbalových chuligánů a jejich projevů. Cazeneuve bezprostředně po násilných incidentech v Marseille explicitně hovořil o násilí „vyvolaném opilými tlupami“ a apeloval na prefekty, aby zajistili důsledný zákaz alkoholu v den zápasů na místním stadionu ale i během zápasů přenášených ve fanzóně.² To stálo v ostrém kontrastu ke konstatování svědků, že ruští chuligáni, kteří střety iniciovali, opilí nebyli.³ Některá města následně zavedla v předvečer a v den zápasů zákaz prodeje a konzumace alkoholu a byla také upravena otevírací doba barů. Hlavním argumentem byla skutečnost, že v Marseille byly láhve od piva použity jako projektily. Existují přitom silné pochyby, zda jsou tyto zákazy efektivní a důsledně uplatňované.⁴

Je evidentní, že vláda nebyla ochotna přiznat možnost neadekvátního postupu bezpečnostních složek a přijmout za ni odpovědnost. Kritiku po incidentech v Marseille Cazeneuve rázně odmítl jako „nespravedlivou a nezodpovědnou“ a argumentoval, že to, čemu v tomto ohledu země čelí, už „jde za postupy udržování pořádku a je to bohužel bytostnou součástí některých mezinárodních fotbalových soutěží“.⁵ Ministr vnitra připustil „jediný větší incident“ během mistrovství mezi ruskými a anglickými fanoušky a projevil přitom lítost, že informace o ruských rizikových fanoušcích nebyly předem ruskými úřady předány.⁶ S ohledem na nežádoucí chování fanoušků na stadionu pak ministr vnitra odkazoval na odpovědnost pořadatele EURO 2016 SAS.⁷

Právě za tyto incidenty uvnitř stadionů trestala posléze příslušné národní fotbalové asociace UEFA. Nejčastěji tak činila za akty používání a házení pyrotechniky, házení objektů, vtrhnutí na hrací plochu a davové nepokoje. Objevily se také případy zakázaných transparentů a rasistického chování.⁸ Jednotlivé národní fotbalové svazy jsou přitom podle nařízení UEFA za chování svých fanoušků

¹ STOTT, C. „‘Hooliganism’ at Euro 2016: the social psychology of the ‘English Disease’“, 21-6-2016.

² CAZENEUVE, B. *Euro 2016 : Dispositif de sécurité autour du match Angleterre - Russie à Marseille le 11 juin*. Ministère de l'Intérieur, on-line text, 12-6-2016. Dostupné z: <http://www.interieur.gouv.fr/Le-ministre/Interventions-du-ministre/Euro-2016-Dispositif-de-securite-autour-du-match-Angleterre-Russie-a-Marseille-le-11-juin>.

³ PARKINSON, J. „Five ways to stop football hooliganism“. *BBC*. On-line text, 15-6-2016. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/magazine-36516017>.

⁴ Viz např. PEARSON, G., SALE, A. 'On the Lash' – revisiting the effectiveness of alcohol controls at football matches. *Policing and Society*. 2011, Vol. 21, No. 2, pp. 150-166. ISSN 1477-2728.

⁵ CAZENEUVE, B. *Euro 2016 : Dispositif de sécurité autour du match Angleterre - Russie à Marseille le 11 juin*. Ministère de l'Intérieur, 12-6-2016.

⁶ MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR. *Bilan de la sécurité de l'Euro 2016*. 11-7-2016.

⁷ MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR. *Point sur la sécurité de l'Euro 2016 de Football*. 20-6-2016.

⁸ UEFA. *Disciplinary updates. All the latest from UEFA competition disciplinary and match-fixing prevention cases*. On-line text, 2016. Dostupné z: <http://www.uefa.org/disciplinary/index.html#>.

zodpovědné.¹ Je namístě připomenout, že UEFA společně s Francouzskou fotbalovou federací nesly jako pořadatelé mistrovství odpovědnost za zajištění bezpečnosti na stadionech. Některé projevy zakázané podle nařízení UEFA byly přitom jednoznačně usnadněny nedostatečnými kontrolami na vstupech u stadionů. Někteří fanoušci vůbec nebyli prohledáni po těle. Ani řádné prohlídky nicméně nemusí v pronesení pyrotechniky zabránit. Dalším selháním pořadatelů bylo nedostatečné oddělení fanoušků soupeřících týmů na stadionu. Navzdory striktním pravidlům prodeje vstupenek, bylo velké množství vstupenek přeprodáno na černém trhu, takže docházelo k výraznému promíchání fanoušků soupeřících týmů. Právě nedostatečné oddělení obou táborů umožnilo napadení anglických fanoušků ruskými na marseillském stadionu Vélodrome.²

Je přitom sporné, nakolik mají sankce UEFA skutečný dopad na zajišťování bezpečnosti, a zda nejsou spíše symbolickým se zbavováním odpovědnosti. Tato organizace disponuje značnými pravomocemi v disciplinární rovině včetně možnosti uložit trest odečtu bodů či vyloučení ze soutěže (probíhající či budoucí). Během Eura nicméně UEFA diskvalifikaci z turnaje uložila Ruské federaci pouze podmíněně a v oblasti nepodmíněných trestů ukládala finanční pokuty, které nemají přímý dopad na fanoušky a mohou být z jejich pohledu dokonce žádoucí. To dokazuje případ chorvatských chuligánů, kteří v zápase proti České republice používali pyrotechniku a házeli ji na hrací plochu jako součást plánovaného protestu proti chorvatské fotbalové asociaci kvůli rozsáhlým korupčním kauzám. Chorvatská fotbalová federace byla potrestána pokutou 100 000 EUR a také podmíněným trestem, který by jí zakazoval prodávat lístky na další zápasy Eura těm fanouškům, které by společně s chorvatskými autoritami identifikovala jako chuligány.³ Tento podmíněný trest se tak mohl při dalším porušení pravidel stát spíše nástrojem chorvatské fotbalové federace jak potrestat nepohodlné fanoušky. Zároveň tento incident ukazuje, jak nejen teroristé, ale i fanoušci mohou využívat viditelnosti a prestiže turnaje k přitažení pozornosti k vlastním cílům.

Závěr

Popis bezpečnostního dispozitivu i debat, které jeho přijetí provázely, stejně jako reálné zajišťování bezpečnosti v průběhu Eura 2016 a jeho hodnocení oficiálními autoritami, měl za cíl poukázat na specifika zajišťování bezpečnosti v kontextu sportovních mega-událostí. Důraz byl přitom kladen na hlavní trendy zajišťování bezpečnosti na úkor detailnější analýzy jednotlivých fenoménů spojených se sportovními mega-událostmi (bezpečnostní odkaz těchto akcí, militarizace veřejného prostoru, testování nových technologií atp.). Navzdory globalizaci hrozeb i způsobu

¹ UEFA. *UEFA Disciplinary Regulations. Edition 2016*. 2016, on-line text, p. 10. Dostupné z: http://www.uefa.org/MultimediaFiles/Download/Regulations/uefaorg/UEFACompDisCases/02/37/00/86/2370086_DOWNLOAD.pdf.

² RONAY, B. „England fans embroiled in third day of violence in Marseille“. *The Guardian*. on-line text, 12-6-2016. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/football/blog/2016/jun/12/england-russia-fan-violence-marseille-planning>.

³ UEFA. *Disciplinary updates. All the latest from UEFA competition disciplinary and match-fixing prevention cases*. 2016.

jejich zvládnání a prohlubující se standardizaci v bezpečnostních strategiích těchto událostí, si hostitelské země stále ponechávají určitou míru autonomie.

Případ zajišťování bezpečnosti na Euru 2016 znovu potvrdil svrchovaný význam symbolické roviny sportovních mega-událostí. Oficiální diskurs totiž příliš neodrážel reálný stav zajišťování bezpečnosti na šampionátu. Jeho hlavním cílem bylo potvrdit národní identitu, soudržnost a odhodlání země tváří v tvář bezprostřední hrozbě teroristického útoku. To samozřejmě fungovalo jen za předpokladu, že k žádnému nedojde. Ačkoliv v průběhu turnaje k aktu terorismu v podobě vraždy dvou policistů v Magnanville došlo, nestalo se tak ve spojitosti s fotbalovým mistrovstvím, a bezpečnost na turnaji ani po tomto aktu nebyla zpochybňována. A to přesto, že pachatel ve video prohlášení, které natočil v bytě obětí, vyhrožoval útoky na probíhající mistrovství se slovy, že se „Euro stane hřbitovem“.¹

Reálný problém představovaly akty narušení veřejného pořádku v podobě davových výtržností v ulicích hostujících měst a výtržností na stadionu. Navzdory kritice, kterou experti podrobili postup francouzských bezpečnostních složek v některých městech (zejména Marseille a Lille), ministerstvo vnitra rezolutně odpovědnost odmítlo. Výtržnosti v ulicích byly přisuzovány iracionálním „pseudo-fanouškům“ a konzumaci alkoholu a byly dokonce vnímány jako v kontextu tohoto typu událostí nevyhnutelné. To ukazuje na výrazný rozpor mezi logikou, kterou pro vysvětlení násilných projevů odráží oficiální diskurs na straně jedné, a logikou vyplývající z nejnovějších výzkumů davových nepokojů na straně druhé. Průběh násilných incidentů, které zahrnovaly zejména anglické a ruské fanoušky, přitom jednoznačně potvrdil relevanci modelu ESIM stavějícího do popředí sociální identitu aktérů utvářející se v interakci s ostatními aktéry na základě vnímání jejich chování jako legitimního, či nikoli. Na stadionech byly za zakázané projevy hnány k odpovědnosti jednotlivé národní fotbalové asociace tak, jak to upravují nařízení UEFA. Za fanzóny pak nesla odpovědnost hostitelská města, která v některých případech raději přistoupila k výraznému omezení jejich fungování z hlediska otevírací doby. Celkově lze v souvislosti se zajišťováním bezpečnosti na turnaji hovořit o uplatňování logiky „privatizace odpovědnosti“.

Násilné incidenty nesly nápadnou podobnost s Mistrovstvím světa, které Francie hostila roku 1998. V obou případech se násilných aktů ve velké míře dopustily osoby, které předtím nebyly považovány za rizikové a nepřiměřené a statický postup policie přispěl k eskalaci těchto nežádoucích projevů.² To s příznačnou symbolikou rámuje přání francouzského premiéra Vallse před mistrovstvím, aby Euro 2016 navázalo na úspěch z hostování mistrovství světa v roce 1998.³ Znovu se tak potvrzuje nutnost

¹ VINCENT, E, PASCUAL, J. „Ce que l'on sait du meurtre d'un couple de policiers dans les Yvelines“, *Le Monde*, on-line text, 15-6-2016. Dostupné z: http://www.lemonde.fr/police-justice/article/2016/06/13/un-policier-tue-devant-chez-lui-de-plusieurs-coups-de-couteau-dans-les-yvelines_4949770_1653578.html.

² Viz např. JOURNÈS, C. Policing and security: Terrorists and hooligans. *Culture, Sport, Society*. 1998, Vol. 1, No. 2, pp. 146, 155. ISSN: 1743-0445. STOTT, C., HUTCHINSON, P. and DRURY, J. “Hooligans” abroad? Intergroup dynamics, social identity and participation in collective “disorder” at the 1998 World Cup Finals’. *British Journal of Social Psychology*. 2001, Vol. 40, pp. 359-384. ISSN 2044-8309.

³ GOUVERNEMENT.FR. *Communiqué. Euro 2016*, on-line text, 4-9-2014. Dostupné z: <http://www.gouvernement.fr/partage/1313-euro-2016>.

zkoumat nejen fyzickou rovinu zajišťování bezpečnosti na sportovní mega-události, ale stejně tak i tu symbolickou a jejich vzájemný soulad či kontradikce. Otázka bezpečnosti totiž může ze sítě mnoha různých aktérů disponujících svébytnými zájmy, pravomocemi a odpovědnostmi vycházet až jako druhořadá.

Literatura a zdroje

Sekundární literatura a zdroje

- BOYLE, P.; HAGGERTY, K. D. Spectacular Security: Mega-Events and the Security Complex. *International Political Sociology*. 2009, Vol 3, No. 3, pp. 257-274. ISSN 1749-5687.
- DOIDGE, M. „Marseille hooliganism: Russian fans and police must share blame with English“. *The Conversation*, on-line text, 13-6-2016. Dostupné z: <https://theconversation.com/marseille-hooliganism-russian-fans-and-police-must-share-blame-with-english-60948>.
- GIULIANOTTI, R. and KLAUSER, F. Sport mega-events and 'terrorism': A critical analysis. *International Review for the Sociology of Sport*. 2012, Vol. 47, No. 3, pp. 307-323. ISSN 1461-7218.
- GIULIANOTTI, R. and KLAUSER, F. Security governance and sport mega-events: toward an interdisciplinary research agenda. *Journal of Sport and Social Issues*. 2010, Vol. 34, No. 1, pp. 49-61. ISSN 1552-7638.
- HOGGETT, J.; STOTT, C. Crowd psychology, public order police training and the policing of football crowds. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*. 2010, Vol. 33 No. 2, pp. 218-235. ISSN 1363-951X.
- HOGGETT, J.; STOTT, C. The role of crowd theory in determining the use of force in public order policing. *Policing and Society*. 2010, Vol. 20, No. 2, pp. 223-236. ISSN 1477-2728.
- HOURCADE, N.; LESTRELIN, L.; MIGNON, P. *Livre vert du supporterisme*, on-line text, 2010. Dostupné z: <http://developpement-durable.sports.gouv.fr/m/ressources/details/le-livre-vert-du-supporterisme/160>.
- HOURCADE, N. Principes et problèmes de la politique de lutte contre le hooliganisme en France. *Archives de politique criminelle*. 2010/1, n° 32, pp. 123-139. ISSN 2105-2670.
- JOURNÈS, C. Policing and security: Terrorists and hooligans. *Culture, Sport, Society*. 1998, Vol. 1, No. 2, pp. 145-160. ISSN: 1743-0445.
- KLAUSER, F. R. *Commonalities and Specificities in Mega-Event Securitization: The Example of Euro 2008 in Austria and Switzerland*, 2011, on-line text. Dostupné z: http://www.academia.edu/download/34412732/Klauser_Security_Games.pdf.
- MASTROGIANNAKIS, D.; DORVILLE, Ch. Security and sport mega-events: a complex relation. *Sport in Society*. 2013, Vol. 16, No. 2, pp. 133-139.
- PEARSON, G.; SALE, A. 'On the Lash' – revisiting the effectiveness of alcohol controls at football matches. *Policing and Society*. 2011, Vol. 21, No. 2, pp. 150-166. ISSN 1477-2728.
- STOTT, C. „'Hooliganism' at Euro 2016: the social psychology of the 'English Disease'“. *The Psychologist*. on-line text, 21-6-2016. Dostupné z: <https://thepsychologist.bps.org.uk/hooliganism-euro-2016-social-psychology-english-disease>.
- STOTT, C. „How Police Aggravated the Fan Violence at Euro 2016“, *VICE*, on-line text, 15-6-2016. Dostupné z: http://www.vice.com/en_uk/read/euro-2016-football-violence-blame-the-police?utm_source=vicetwitteruk.
- STOTT, C.; PEARSON, G. *Football 'Hooliganism', Policing and the War on the 'English Disease'*. London: Penant Books, 2007. ISBN 978-1-906015-05-3.

- STOTT, C.; HUTCHINSON, P. and DRURY, J. "Hooligans" abroad? Intergroup dynamics, social identity and participation in collective "disorder" at the 1998 World Cup Finals'. *British Journal of Social Psychology*. 2001, Vol. 40, pp. 359-384. ISSN 2044-8309.
- TSOUKALA, A. Controlling football-related violence in France: law and order versus the rule of law. *Sport in Society: Cultures, Commerce, Media, Politics*. 2013, Vol. 16, No. 2, pp. 140-150. ISSN 1743-0445.

Primární zdroje

- ASSAMBLÉE NATIONALE. *Audition de M. Bernard Cazeneuve, ministre de l'Intérieur – accompagné par M. Michel Cadot, préfet de police de Paris –, et de M. Alain Juppé, en sa qualité de président de l'association des villes hôtes, sur les mesures de sécurité pour l'Euro 2016*. Commission des lois constitutionnelles, de la législation et de l'administration générale de la République, 8-6-2016, on-line text. Dostupné z: <http://www.assemblee-nationale.fr/14/cr-cloi/15-16/c1516094.asp>.
- ASSAMBLÉE NATIONALE. *Proposition de loi renforçant la lutte contre le hooliganisme*. on-line text, 29-9-2015, Dostupné z: <http://www.assemblee-nationale.fr/14/propositions/pion3082.asp>
- ASSAMBLÉE NATIONALE. *Proposition de loi renforçant le dialogue avec les supporters et la lutte contre le hooliganisme (Texte définitif)*. on-line text, 28-4-2016. Dostupné z: <http://www.assemblee-nationale.fr/14/ta/ta0723.asp>.
- CAZENEUVE, B. Euro 2016 : *Dispositif de sécurité autour du match Angleterre - Russie à Marseille le 11 juin*. Ministère de l'Intérieur, on-line text, 12-6-2016. Dostupné z: <http://www.interieur.gouv.fr/Le-ministre/Interventions-du-ministre/Euro-2016-Dispositif-de-securite-autour-du-match-Angleterre-Russie-a-Marseille-le-11-juin>.
- GOVERNEMENT.FR. *Communiqué. Euro 2016*. on-line text, 4-9-2014. Dostupné z: <http://www.gouvernement.fr/partage/1313-euro-2016>.
- FOOTBALL SUPPORTERS FEDERATION. *FSF statement: attacks on English fans in Marseille*. on-line text, 12-6-2016. Dostupné z: <http://www.fsf.org.uk/latest-news/view/fsf-statement-attacks-on-english-fans-in-marseille-euro2016>.
- MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR. *Dispositif de sécurité de l'EURO 2016*. 2016, on-line text, s. 4. Dostupné z: <http://www.interieur.gouv.fr/content/download/94812/740292/file/2016-dossier-presse-euro2016V3.pdf>.
- MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR. *Bilan de la sécurité de l'Euro 2016*. on-line text, 11-7-2016. Dostupné z: <http://www.interieur.gouv.fr/Le-ministre/Interventions-du-ministre/Bilan-de-la-securite-de-l-Euro-2016>.
- MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR. *Point sur la sécurité de l'Euro 2016 de Football*. on-line text, 20-6-2016. Dostupné z: <http://www.interieur.gouv.fr/Actualites/L-actu-du-Ministere/Point-sur-la-securite-de-l-Euro-2016-de-Football>.
- MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR. *Violents incidents entre supporters à Marseille en marge de l'Euro*. on-line text, 11-6-2016. Dostupné z: <http://www.interieur.gouv.fr/Actualites/Communiques/Violents-incidents-entre-supporters-a-Marseille-en-marge-de-l-Euro>.
- MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR. *Interventions du ministre. 08.06.2016 - Emission "Pièces à conviction"*. on-line text, 8-6-2016. Dostupné z: <http://www.interieur.gouv.fr/Le-ministre/Interventions-du-ministre/08.06.2016-Emission-Pieces-a-conviction>.
- MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR. *Euro 2016 : inauguration du Centre de coopération policière internationale*. on-line text, 7-6-2016. Dostupné z: <http://www.interieur.gouv.fr/Le-ministre/Interventions-du-ministre/Euro-2016-inauguration-du-Centre-de-cooperation-policiere-internationale>.

MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR. *UEFA EURO 2016 : Une fête populaire en toute sécurité*. on-line text, 24-11-2015. Dostupné z: <http://www.interieur.gouv.fr/Actualites/Communiqués/UEFA-EURO-2016-Une-fete-populaire-en-toute-securite>

MINISTÈRE DE L'INTÉRIEUR. *Les sections d'intervention rapide font leur entrée dans les stades*. on-line text, 2010. Dostupné z: <http://www.interieur.gouv.fr/Archives/Archives-des-actualites/2010/SIR-dans-les-stades>.

UEFA. *Disciplinary updates. All the latest from UEFA competition disciplinary and match-fixing prevention cases*. on-line text, 2016. Dostupné z: <http://www.uefa.org/disciplinary/index.html#>.

UEFA. *UEFA Disciplinary Regulations. Edition 2016*. 2016, on-line text. Dostupné z: http://www.uefa.org/MultimediaFiles/Download/Regulations/uefaorg/UEFACompDisCases/02/37/00/86/2370086_DOWNLOAD.pdf.

Publicistické zdroje

LES ECHOS. „Les députés se penchent sur une loi anti-hooligans contestée“, on-line text, 4-2-2016. Dostupné z: http://www.lesechos.fr/04/02/2016/lesechos.fr/021672717605_les-deputes-se-penchent-sur-une-loi-anti-hooligans-contestee.htm.

HERREROS, R. „La reconnaissance faciale pour éviter les attentats à l'Euro 2016? Une fausse bonne idée...“, *Le Huffington Post*. on-line text, 30-4-2016 (http://www.huffingtonpost.fr/2016/04/20/reconnaissance-faciale-euro-2016-fausse-bonne-idee_n_9738038.html?utm_hp_ref=euro-2016).

NICEMATIN. „Reconnaissance faciale: Christian Estrosi et Eric Ciotti (re)montent au créneau“, on-line text, 30-5-2016 (<http://www.nicematin.com/faits-divers/reconnaissance-faciale-christian-estrosi-et-eric-ciotti-remontent-au-creneau-53237>).

PARKINSON, J. „Five ways to stop football hooliganism“, *BBC*, on-line text, 15-6-2016. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/magazine-36516017>.

PASCUAL, Julia. „Assurer la sécurité de l'Euro 2016, une gageure“, *Le Monde*, on-line text, 3-6-2016. Dostupné z: http://www.lemonde.fr/euro-2016/article/2016/06/03/assurer-la-securite-de-l-euro-2016-une-gageure_4932554_4524739.html.

PUGMIRE, J. „Soccer hooliganism still a threat heading into Euro 2016“. *Associated Press*. U.S. News, on-line text, 31-5-2016. Dostupné z: <http://www.usnews.com/news/sports/articles/2016-05-31/soccer-hooliganism-still-a-threat-heading-into-euro-2016>.

RONAY, B. „England fans embroiled in third day of violence in Marseille“. *The Guardian*. on-line text, 12-6-2016. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/football/blog/2016/jun/12/england-russia-fan-violence-marseille-planning>.

SERGEANT, H. „Euro 2016: Peut-on parler d'une réussite en matière de sécurité?“, *20minutes*, on-line text, 11-7-2016. Dostupné z: <http://www.20minutes.fr/societe/1886847-20160711-euro-2016-peut-parler-reussite-matiere-securite>.

VINCENT, E.; PASCUAL, J. „Ce que l'on sait du meurtre d'un couple de policiers dans les Yvelines“. *Le Monde*. on-line text, 15-6-2016. Dostupné z: http://www.lemonde.fr/police-justice/article/2016/06/13/un-policier-tue-devant-chez-lui-de-plusieurs-coups-de-couteau-dans-les-yvelines_4949770_1653578.html.

RESUMÉ

Mistrovství Evropy ve fotbale pořádané v roce 2016 ve Francii poskytuje další příležitost analyzovat zajišťování bezpečnosti v kontextu sportovních mega-událostí. Článek popisuje bezpečnostní opatření i diskurs, který jejich přijetí provázal, stejně jako každodenní zajišťování bezpečnosti v průběhu turnaje. Rozpory mezi bezpečnostní situací a oficiálním diskursem naznačují prvořadost symbolické roviny sportovních mega-událostí. Ve Francii bylo cílem oficiálního diskursu zejména potvrzení národní identity a soudržnosti tváří v tvář hrozbě terorismu. Interpretace násilných incidentů na stadionu i v ulicích pak byly charakterizovány bagatelizací, představou o iracionalitě fanoušků a „privatizací odpovědnosti“.

Klíčová slova: sportovní mega události; Euro 2016; bezpečnostní opatření; fotbalové chuligánství; davové nepokoje; terorismus.

SUMMARY

DIVIŠOVÁ, Vendula: EURO 2016 IN THE PERSPECTIVE OF SPORT MEGA-EVENTS: WITH ILLUSION OF SECURITY AND FUN AGAINST TERRORISTS?

The European Football Championship held in France in 2016 provides another opportunity to analyze security arrangements from the perspective of sport mega-events. The article describes security measures and discourse justifying their adoption, as well as everyday security provisions in the course of the tournament. Contradictions between the security situation and the official discourse suggest a primacy of the symbolical level of sport mega-events. In France, the goal of the official discourse was above all a confirmation of national identity and cohesion against the threat of terrorism. Interpretations of violent incidents in the stadium as well as in the streets were then characterized as a trivialization, an image of supporters' irrationality and a 'privatization of responsibility'.

Keywords: sport mega-events; Euro 2016; security measures; football hooliganism; crowd disturbances; terrorism.